

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّآلِ مُحَمَّدٍ

قرآن و تعلیمات دینی (۲)

دیر. زندگ

سال دوم متوسطه

این کتاب دارای نوار آموزشی قرائت آیات دروس است.

دانش آموزان عزیز می توانند با همکاری دبیر محترم نسبت به تهیه آن ها از

طریق نمایندگی انتشارات مدرسه در شهرستان خود، اقدام کنند.

۱۳۹۱

محتوای این کتاب تا پایان سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴ تغییر نخواهد کرد.

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

برنامه‌ریزی محتوا و نظارت بر تألیف: دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی
نام کتاب: قرآن و تعلیمات دینی (۲) دین و زندگی سال دوم متوسطه - ۲۲۲
شورای برنامه‌ریزی و تألیف: ناصر ابراهیمی، دکتر محمد مهدی اعتصامی، محمود الله وردی، دکتر عباس جوارشکیان،
دکتر فضل الله خالقیان، حجة الاسلام حسین سوزنجی، دکتر سیدحمید طالب‌زاده،
دکتر سیدمحسن میرباقری و مسعود وکیل

مؤلف: دکتر محمد مهدی اعتصامی

ویرایش: واحد ویرایش دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی
آماده‌سازی و نظارت بر چاپ و توزیع: اداره کل چاپ و توزیع کتاب‌های درسی

تهران: خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)

تلفن: ۸۸۸۳۱۱۶۱ - ۸۸۸۳۰۹۲۶۶، دورنگار: ۸۸۳۰۹۲۶۶، کدپستی: ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹

وب سایت: www.chap.sch.ir

مدیر امور فنی و چاپ: سید احمد حسینی

مدیر هنری و طراح گرافیک: مهدی کریم‌خانی

تصویرگر: ناهید کاظمی

صفحه‌آرا: خدیجه محمدی

حروفچین: کبری اجابتی

مصحح: زهرا رشیدی مقدم، شاداب ارشادی

امور آماده‌سازی خبر: زینت بهشتی شیرازی

امور فنی رایانه‌ای: حمید ثابت کلاجاهی، پیمان حبیب‌پور

ناشر: شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران - تهران - کیلومتر ۱۷ جاده مخصوص کرج - خیابان ۶۱ (داروپخش)

تلفن: ۴۴۹۸۵۱۶۱ - ۵، دورنگار: ۴۴۹۸۵۱۶۰، صندوق پستی: ۳۷۵۱۵-۱۳۹

جایخانه: شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران «سهامی خاص»

سال انتشار و نوبت چاپ: چاپ سوم ۱۳۹۱

حق چاپ محفوظ است.

شابک ۹۶۴-۰۵-۱۲۳۴-۶ ISBN 964-05-1234-6

زندگی در دنیای امروز، زندگی در مدرسه‌ی اراده است و سعادت و شقاوت
هر انسانی به اراده‌ی همان انسان رقم می‌خورد. اگر بخواهید عزیز و سربلند باشید، باید
از سرمایه‌های عمر و استعداد های جوانی استفاده کنید و با اراده و عزم راسخ به طرف
علم و عمل و کسب دانش حرکت نمایید.

(صحیفه‌ی نور، ج ۲۱، ص ۲۵)

فهرست

مقدمه

مرحله اول

۱	اندیشه و قلب
۴	درس اول : جلوه‌های حکمت و تدبیر
۱۶	درس دوم : با کاروان هستی
۳۲	درس سوم : سرمایه‌های انسان
۴۲	درس چهارم : خود حقیقی
۴۸	درس پنجم : پنجره‌ای به روشنایی
۶۰	درس ششم : آینده‌ی روشن
۶۸	درس هفتم : منزلگاه بعد
۷۶	درس هشتم : واقعه‌ی بزرگ
۸۴	درس نهم : فرجام کار

مرحله دوم

۱۰۰	پایداری در عزم
۱۰۲	درس دهم : اعتماد بر او

- ۱۱۰
۱۱۲ درس یازدهم : دوستی با حق
۱۲۴ درس دوازدهم : فضیلت آراستگی
۱۳۴ درس سیزدهم : زیبایی عفاف
۱۴۴ درس چهاردهم : نظارت همگانی
۱۶۰ درس پانزدهم : کار و درآمد حلال
۱۷۴ درس شانزدهم : یاری از نماز و روزه

پیش از مطالعه‌ی کتاب،
حتماً این قسمت را بخوانید.

دانش‌آموزان گرامی

دوستان عزیز، سلام بر شما

همت بلند شما را می‌ستاییم و بر عزم و پشتکارتان آفرین می‌گوییم. بار دیگر دفتر زندگی ورق خورد و صفحه‌ای جدید برای آفریدن نقشی زیباتر از گذشته گشوده شد. زیباترین زندگی از آن کسی است که زیباترین پاسخ را برای این سؤال یافته باشد که:

«چرا و به خاطر چه زندگی می‌کنم؟»

در سال گذشته با بهره‌مندی از راهنمایی‌های قرآن کریم و پیشوایان دین، با هدف زندگی و راه رسیدن به آن بیشتر آشنا شدیم و دانستیم که اندیشه‌ی درست، تصمیم‌گیری قاطع و برنامه‌ریزی صحیح، پشتیبانی حرکت ما به سوی هدف و کسب موفقیت است.

کتاب «دین و زندگی» (۲)، در ادامه‌ی کتاب سال قبل، به شما کمک می‌کند تا آینده‌ی زندگی خود را بهتر بشناسید، برای موفقیت خود بهتر تصمیم بگیرید و برنامه‌ریزی کنید. از این رو، این کتاب به گونه‌ای نوشته شده است که در آموختن آن، حضور فعال و پویا داشته باشید؛ توان فکری خود را به کار گیرید، احساس خویش را بیان کنید، خلاقیت‌های ادبی و هنری خود را نشان دهید و بالاخره، مطابق موقعیت و سلیقه‌ی خویش، برنامه‌ریزی کنید.

اکنون، بار دیگر نکاتی را که در سال گذشته توضیح داده‌ایم، یادآوری می‌کنیم.

۱- قسمت‌هایی از کتاب با مشارکت شما تکمیل می‌شود؛ این قسمت‌ها عبارت‌اند از:

— معنا کردن برخی از آیات شریفه قرآن کریم؛ با این کار، احساس خواهید کرد که با اندکی تلاش می‌توان معنای آیات را فهمید و در آن‌ها تفکر و تدبیر کرد.

— در برخی از درس‌ها، عنوان‌های فرعی داخل درس را شما انتخاب می‌کنید.

– نتایج مورد نظر در برخی درس‌ها، با فعالیت فردی یا گروهی شما در کلاس به دست می‌آید.
– بخش «اندیشه و تحقیق» در پایان هر درس با تفکر، تحقیق و مطالعه‌ی شما به انجام خواهد

رسید.

۲– در پایانِ بیش‌تر درس‌ها، با عنوان «پیشنهاد»، فعالیت‌های تحقیقی، ادبی و هنری خواسته شده که با وجود اهمیت بسیاری که دارند، انجام دادن آن‌ها داوطلبانه است. با این حال، هر دانش‌آموزی که تعدادی از این پیشنهادها را انجام دهد، حداکثر تا دو نمره به نمره‌ی مستمر وی، هم در نوبت اول و هم در نوبت دوم، افزوده خواهد شد.

۳– خدای جمیل، خالق زیبایی‌ها؛ دین، هدایت‌کننده به سوی زیبایی‌ها؛ و هنر، وسیله‌ای برای بیان آن‌هاست. کتابی که می‌خواهد شما نوجوان عزیز را با زندگی دینی آشنا کند، نمی‌تواند «عاری از هنر» باشد. از این رو کوشش ما بر آن بوده است که با الهام از قرآن کریم، محتوای علمی کتاب را همراه با طراحی‌های ادبی و هنری عرضه کنیم. امیدواریم در آینده، این کتاب با پیشنهادهای شما زیباتر شود.
۴– آموزش این کتاب در فضایی فعال، پویا و با نشاط نیازمند حرمت نهادن به کلاس و صمیمیت متقابل شما و دبیر گرامی است؛ بنابراین:

– برنامه‌ی دبیر را برای هدایت کلاس کاملاً اجرا کنید.

– به اظهار نظرهای دوستان خود احترام بگذارید.

– نظرات دوستان خود را با تجزیه و تحلیل دقیق، ارزیابی کنید.

– بیش از اندازه تحت تأثیر چند نفری از دانش‌آموزان که احتمالاً بیش‌تر نظر می‌دهند، قرار نگیرید. شما هم با وارد شدن در گفت و گوها نشان دهید که در فکر کردن توانایی‌د.

۵– سعی کنید در زمان پخش نوار آیات درس، هر عبارت را با دقت گوش کنید سپس همراه با نوار به طور دسته جمعی بخوانید. این فعالیت بر توانایی شما در قرائت صحیح و زیبای قرآن می‌افزاید.

۶– برای تقویت توانایی شما در قرائت قرآن کریم، دبیر محترم می‌تواند بخشی از قرآن را برای تمرین قرائت انتخاب کند. در این صورت، ارزش یابی مستمر و پایانی قرائت، علاوه بر آیات کتاب، از این بخش نیز به عمل خواهد آمد.

۷– این درس عرصه‌ی حضور احساسات درونی و خلاقیت‌های فکری شماست؛ زیرا این شماست که شهادت اندیشیدن و ابتکار را دارید. ما نیز این نعمت الهی را ارج می‌نهیم و معتقدیم که میزان موفقیت شما در این درس، به میزان تفکر، اندیشه، ذوق و ابتکار شما بستگی دارد. کتاب نیز اگر فرصتی برای اندیشیدن فراهم کند، موفق خواهد بود. در واقع، ما هرگز نخواسته‌ایم درس‌ها به گونه‌ای

باشند که مطالب کتاب را با چند بار خواندن و حفظ کردن به خاطر بسپارید تا در امتحان موفق شوید. پس شما هم به امتحانی ارزش دهید که امکان فهمیدن، فکر کردن، تحقیق و اظهارنظر را برایتان فراهم می‌سازد. با توجه به آنچه گفته شد، ارزش یابی این درس در دو بخش انجام می‌گیرد:

بخش اول: ارزش‌یابی مستمر؛ شامل:

- ۱- قرائت صحیح آیات شریفه؛ ۴ نمره
 - ۲- معناکردن عبارات و آیاتی که در کتاب ترجمه نشده است؛ ۳ نمره
 - ۳- انجام دادن فعالیت‌های داخل درس و پرسش از متن؛ ۵ نمره
 - ۴- مشارکت در گفت‌وگوها و کار گروهی؛ ۳ نمره
 - ۵- پاسخ به سؤال‌های بخش اندیشه و تحقیق؛ ۳ نمره
 - ۶- داشتن دفتر کار خوب و منظم؛ ۲ نمره
- توجه: انجام پیشنهادها، نگارش مقالات تحقیقی و ارائه‌ی ابتکارهای ادبی و هنری تا دو نمره به معدل نمره‌ی مستمر اضافه می‌کند.

بخش دوم: ارزش‌یابی پایانی؛

این ارزش‌یابی در پایان هر نیم سال و در دو بخش انجام می‌گیرد: ۱- قرائت آیات ۲- آزمون کتبی. در آزمون کتبی دبیر محترم، سؤال‌هایی را براساس آنچه آموخته اید طرح می‌کند. این گونه سؤال‌ها بیش‌تر نیازمند تفکر و تجزیه و تحلیل‌اند و قدرت تعقل و استنباط شما را ارزیابی می‌کند؛ بنابراین شایسته است کتاب را به نحوی مطالعه کنید که پاسخ‌گوی این گونه سؤال‌ها باشید.

۷- سخن آخر این که شما در این کتاب قدم‌های دیگری را در مسیر زندگی بر می‌دارید. اگر این کتاب را روزه‌ای به روشنایی حقیقت یافتید، آن را نگه دارید تا در آینده، در کنار کتاب‌های سال‌های بعد، مجموعه‌ای از شیوه‌ی زندگی اسلامی را در اختیار داشته باشید. خصوصاً که در بخش‌هایی از کتاب، ردّپایی از فکر بدیع خودتان به جا مانده است. باشد که فردا نسبت به کار امروز خود، احساس سربلندی کنید.

توجه: ۱- قسمت‌های «بیش‌تر بدانیم»، «پیشنهاد»، «یادآوری» و «پاورقی»ها فقط برای توسعه‌ی اطلاعات و کسب نمره‌ی تشویقی است و در امتحانات پایانی و آزمون‌های ورودی دانشگاه‌ها

نباید از این قسمت‌ها سؤال طرح شود.

۲- فعالیت‌هایی که با علامت (⚙️) مشخص شده‌اند، فعالیت‌های واگرا هستند و فقط برای ارزش‌یابی مستمر است و در امتحانات پایانی و آزمون‌های ورودی دانشگاه‌ها نباید از آن‌ها سؤال طرح شود.

۳- آیه‌هایی که معنای آن‌ها در مقابل‌شان نوشته شده، این ترجمه‌ها برای یادگیری معنا نیست و در ارزش‌یابی مستمر و پایانی و آزمون‌های ورودی دانشگاه‌ها نباید این ترجمه مورد سؤال قرار گیرد.

خداوند یار و نگهدار تان باد

